

WSKAŹNIKI UDZIAŁU OBSZARÓW ZIELENI W WYBRANYCH MIASTACH WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO JAKO PODSTAWA DZIAŁAŃ PROGRAMOWYCH I PLANISTYCZNYCH

WOJCIECH STASZEK

Katedra Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska,

Instytut Geografii,

Uniwersytet Gdański

ul. Bażyńskiego 4

80-309 Gdańsk

e-mail : geosw@ug.edu.pl

- ▶ Dbłość o zieleń i tworzenie zielonej infrastruktury jest istotnym zadaniem współczesnych miast
- ▶ Podstawą programową i strategiczną podjęcia takich działań są dane statystyczne odnoszące się do udziału zieleni

ZARYS PROBLEMU

- ▶ **Zieleń** - wg ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004, nr 92, poz. 880 z późn. zm.) za **tereny zieleni** uznaje się parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze oraz zieleń towarzyszącą drogom na terenie zabudowanym, placom, fortyfikacjom, budynkom itp.
- ▶ Wg Zachariasz (2006) główne **typy zieleni** to:
 - tereny zieleni dostępnej, przeznaczonej do wypoczynku,
 - tereny zieleni o specjalnym przeznaczeniu – dostępne i o ograniczonej dostępności,
 - tereny zieleni towarzyszącej,
 - tereny gospodarki rolnej i leśnej,
 - tereny wycieczkowo-wypoczynkowe.

PODSTAWOWE POJĘCIA

Tereny zieleni wg GUS:

- ▶ parki spacerowo - wypoczynkowe,
- ▶ zieleńce,
- ▶ zieleń uliczna,
- ▶ tereny zieleni osiedlowej,
- ▶ lasy gminne,
- ▶ cmentarze

PODSTAWOWE DANE O UDZIALE ZIELENI - GUS

- ▶ Czy zieleń na terenie miasta to tylko parki, zieleńce, zieleń uliczna, cmentarze?
- ▶ Czy lasy państwowe, łąki, pastwiska, sady – to zieleń?
- ▶ Jakie są podstawowe funkcje różnych typów zieleni i jakie w związku z tym powinny być kryteria kwalifikowania terenów do kategorii „ZIELEŃ”
- ▶ Które z nich mają znaczenie dla zachowania zasobów przyrodniczych miasta i kształtowania odpowiednich warunków życia mieszkańców i w związku z tym które z nich należy zakwalifikować do zieleni na terenie miasta?

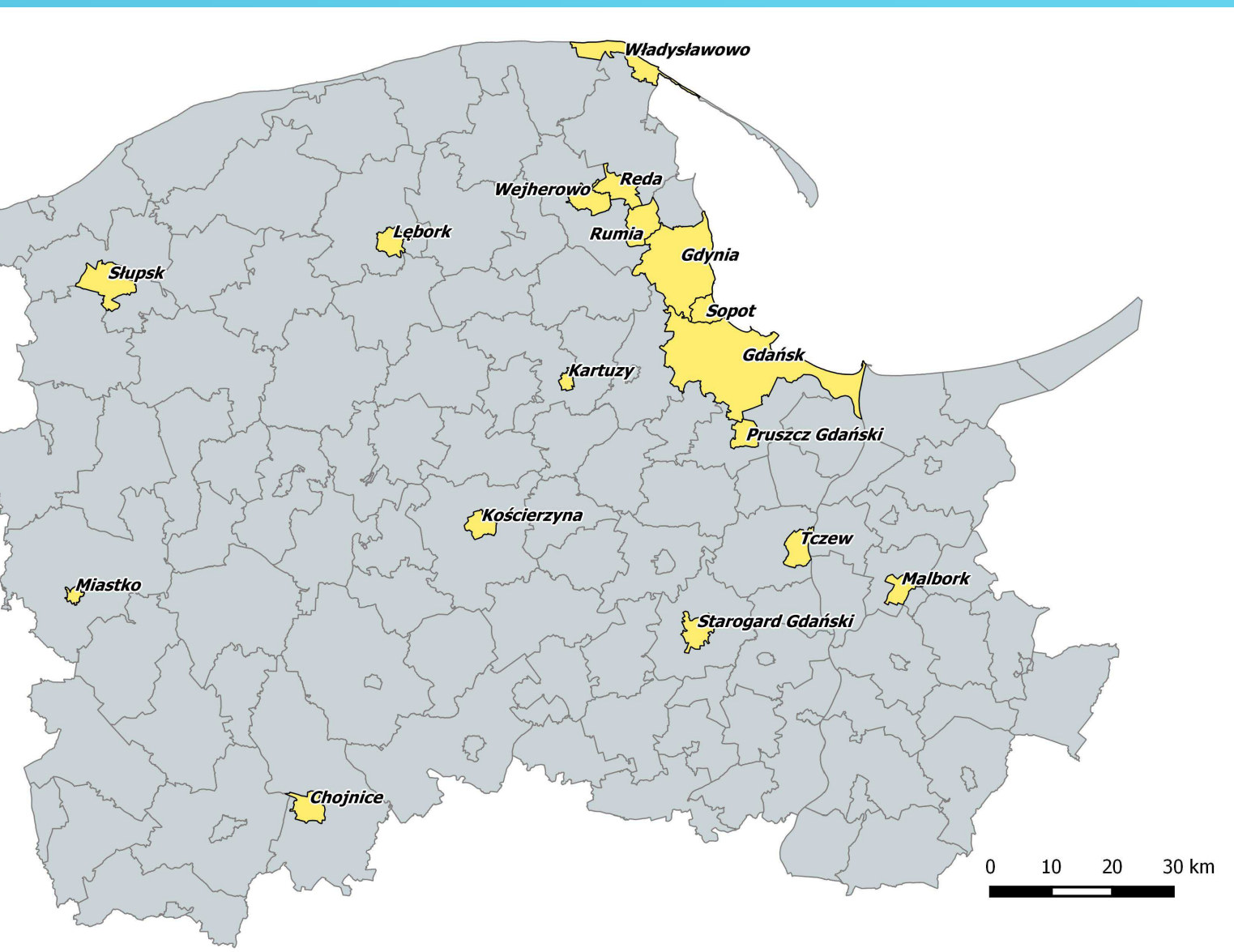
PODSTAWOWE PYTANIA

Za tereny istotne dla zachowania zasobów przyrodniczych i jednocześnie zrównoważonego rozwoju miasta, a także, dla kształtowania odpowiednich warunków życia mieszkańców należy uznać :

- ▶ lasy i zakrzewienia ogółem (w tym lasy komunalne uwzględnione w zestawieniach GUS jako jedyne tereny leśne),
- ▶ trwałe użytki zielone (łąki i pastwiska trwałe),
- ▶ nieużytki,
- ▶ sady,
- ▶ grunty pod wodami (?).

Na terenach nadmorskich jako nieużytki kwalifikow są plaże, pasy wydzielone z roślinności na zaplecie brzegu (nie będące lasem)

Dane dotyczące powierzchni poszczególnych użytków - GUGiK

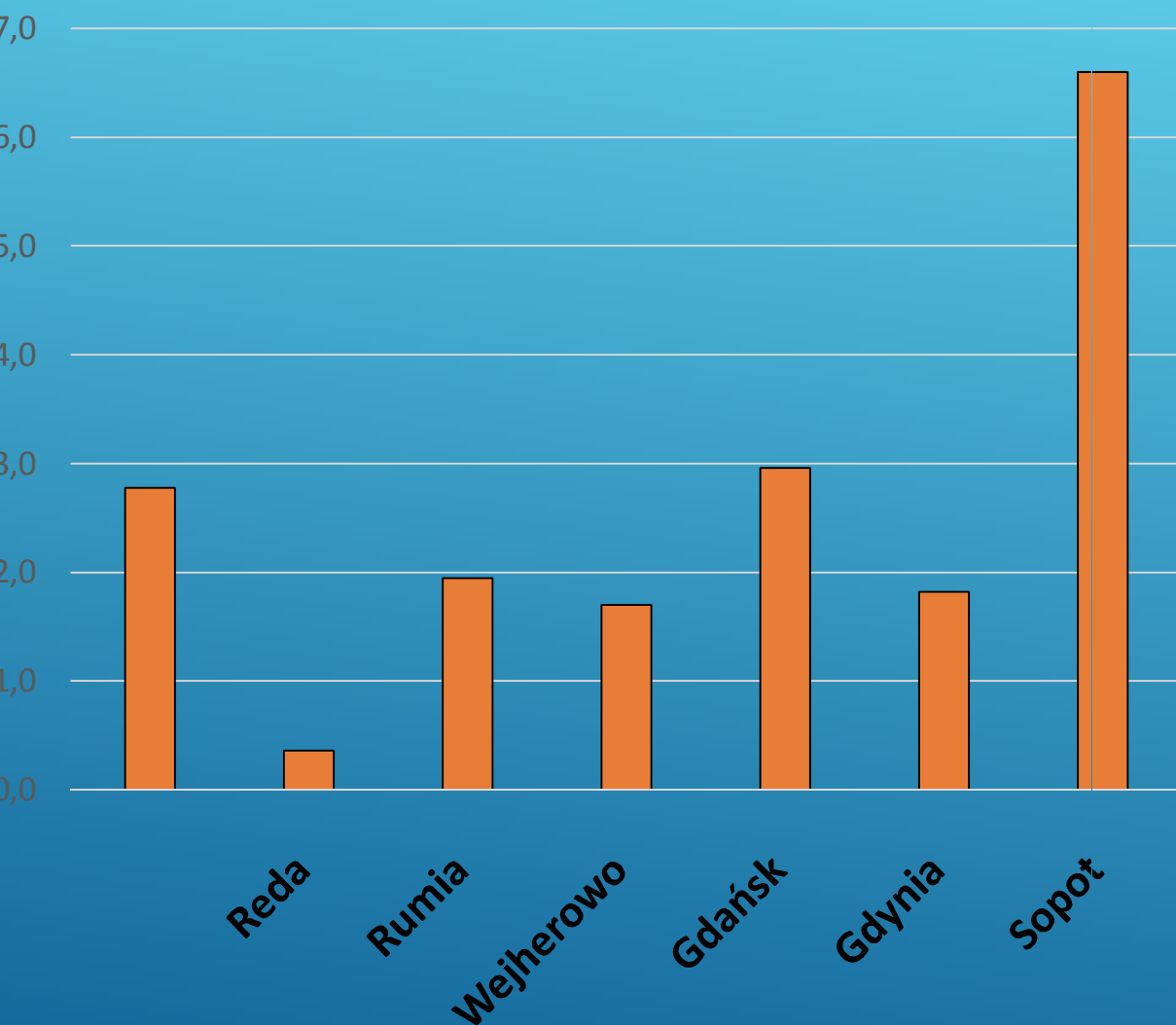

Blizsza analiza zróżnicowania wskaźników udziału zieleni uwzględniła 17 miast

Przyjęto 4 porównywane wskaźniki :

- 2 w oparciu o dane GUS
- 2 na podstawie danych GUGiK
- Kolejne 4 wskaźniki odnoszące się do powierzchni zieleni na 1 mieszkańca

Wskaźniki udziału powierzchni zieleni

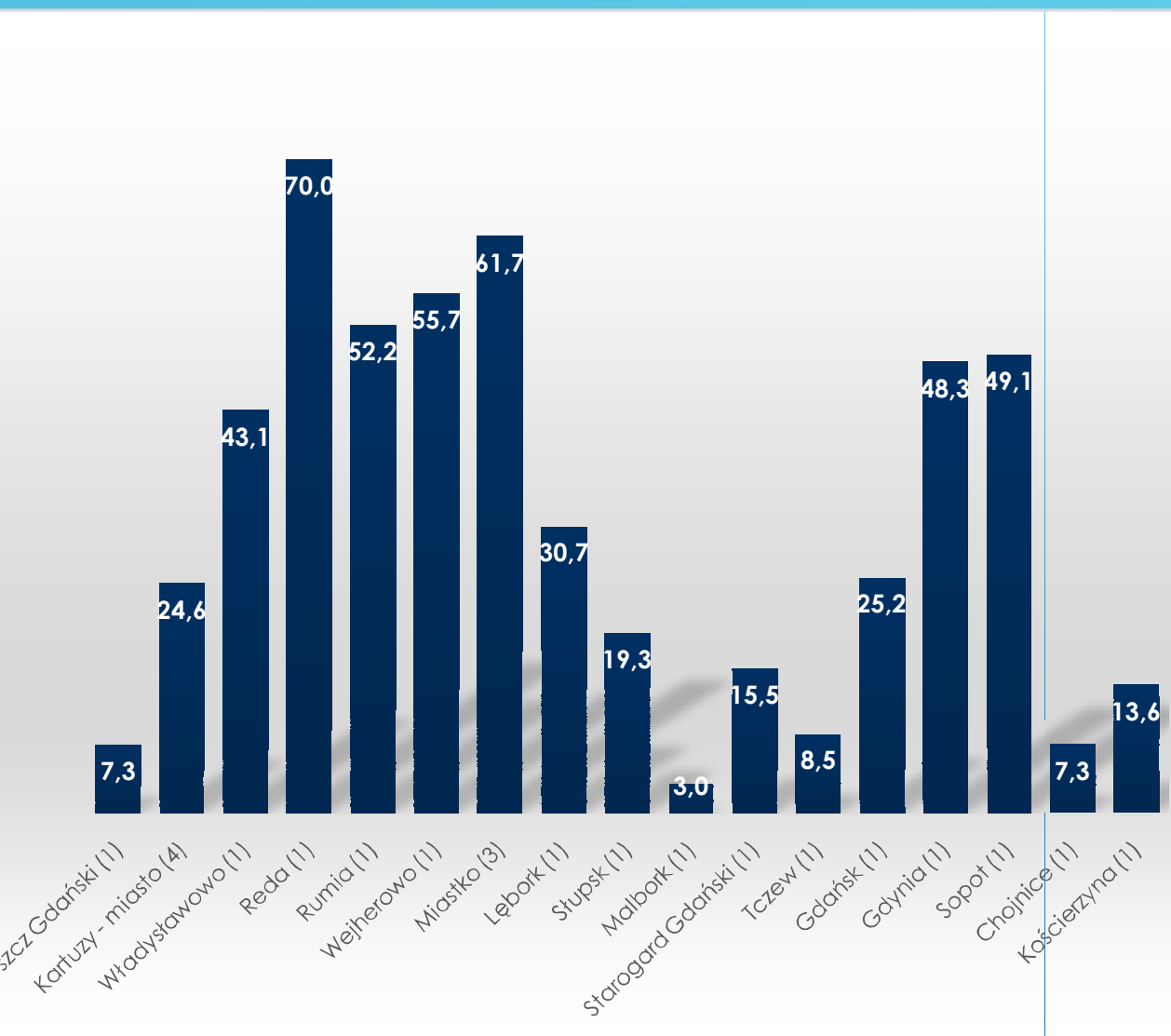

GDAŃSK

Wg wskaźnika GUS – 2
miejsce po Sopocie wśród
miast aglomeracji Trójmiasta

W porównaniu 9 dużych
miast wojewódzkich (>300
tys. mieszkańców) – Gdańsk
przedostatni (8 miejsce)

Wskaźnik GUS udziału terenów zieleni
(parki, zieleńce, zieleń osiedlowa)

- ▶ Wskaźniki udziału zieleni (%) opracowane wg metodyki GUS i na podstawie danych GUGiK różnią się bardzo istotnie.
- ▶ Wartości wskaźnika GUGiK wyrażone w % wyższe o 3 do 70%, średnio o 31,5% (17 miast > 20 tys. mieszkańców)
- ▶ Używanie wskaźnika GUS powoduje zaniżenie (znaczące) danych dotyczących faktycznej powierzchni terenów zielonych, pełniących funkcję przyrodniczą i rekreacyjną na terenie miasta

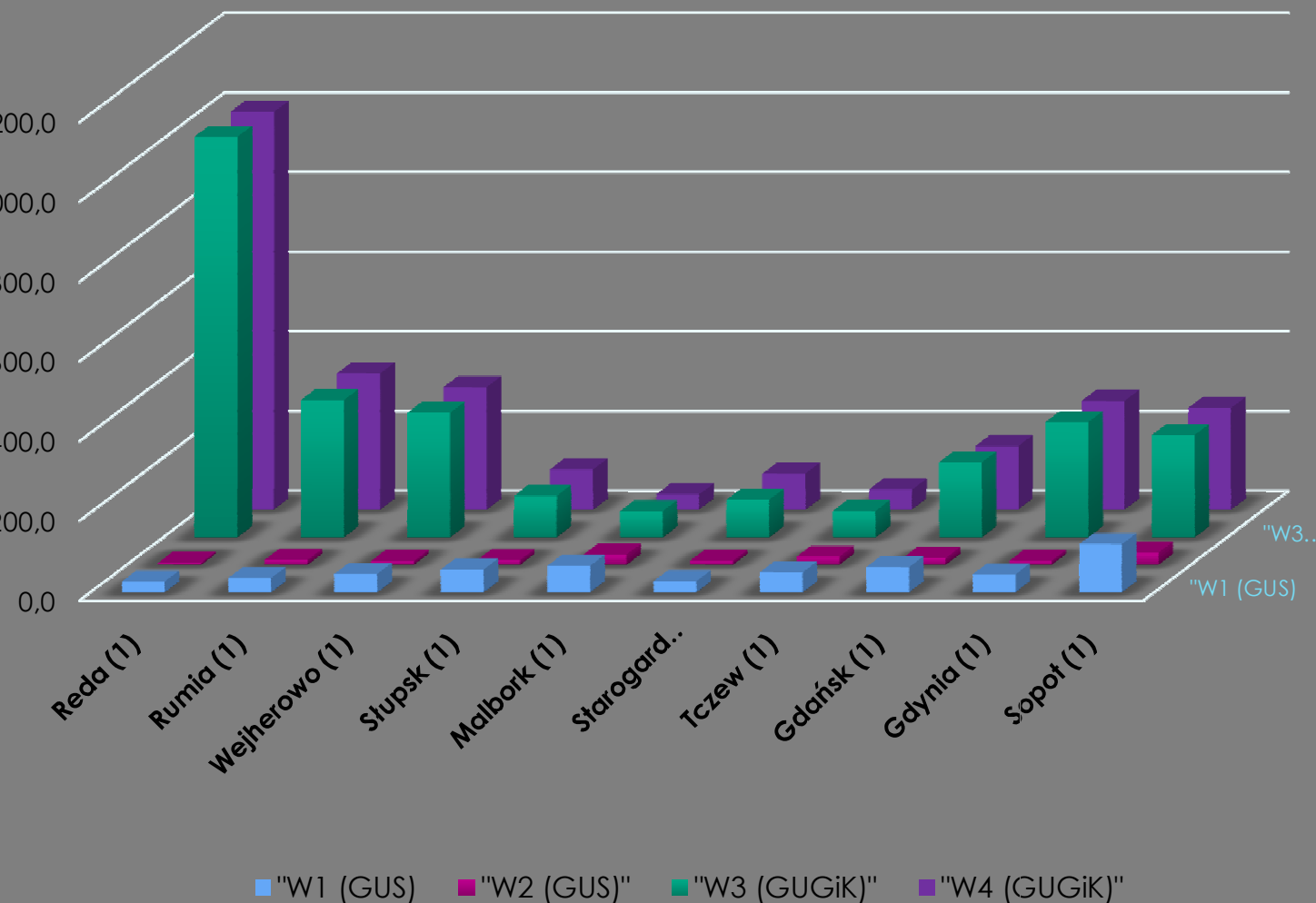
GDAŃSK:

- ▶ powierzchnia zieleni miejskiej (wg wszystkich kategorii uwzględnianych w zestawieniach GUS) na 1 mieszkańca - **46,3 m²/mieszk**,
- ▶ powierzchnia zieleni miejskiej (wg 3 kategorii uwzględnianych we wskaźniku udziału zieleni GUS) na 1 mieszkańca – **16,8 m²/mieszk**
- ▶ powierzchnia terenów zieleni ogółem (wskaźnik na podstawie danych GUGiK – z uwzględnieniem lasów) na 1 mieszkańca - **211,5 m²/mieszk**.

Przyjęto liczbę 461 489 mieszkańców - wg stanu na 31.12.2014 - adekwatnie do aktualności danych dotyczących powierzchni terenów zieleni.

WAŻNYM MIERNIKIEM ŚRODOWISKOWYM, ISTOTNYM ZWŁASZCZA DLA TERENÓW MIAST, JEST WSKAŹNIK POWIERZCHNI TERENÓW ZIELENI MIEJSKIEJ PRZYPADAJĄCY NA 1 MIESZKAŃCA (KISTOWSKI 2003).

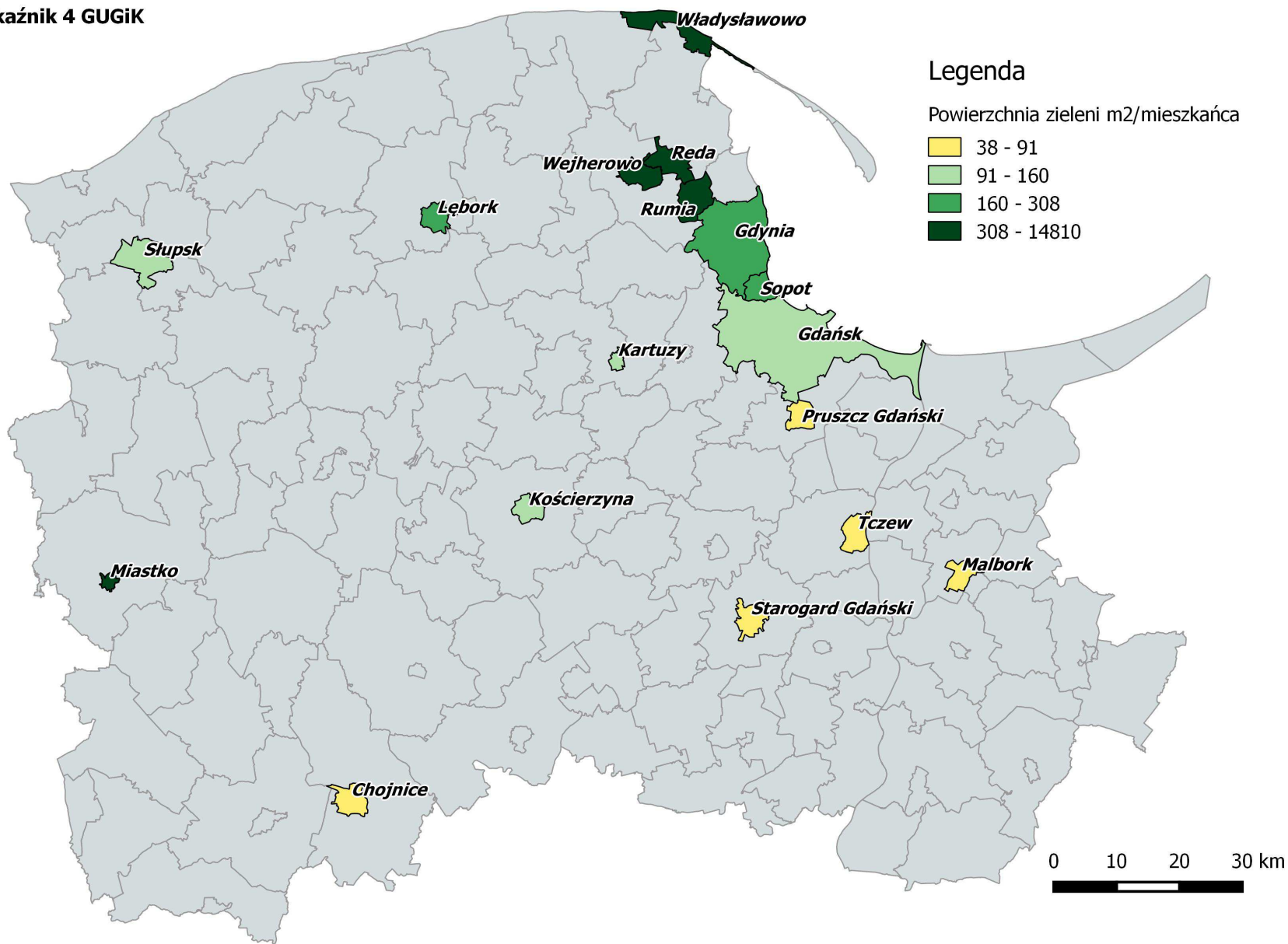
Wskaźnik powierzchni zieleni na 1 mieszkańca (m²)

W przypadku Trójmiasta oraz tzw. „Małego Trójmiasta” (Reda, Rumia, Wejherowo) widoczne są bardzo duże różnice wartości wskaźnika

Śledzenie wskaźników powierzchni zieleni m²/mieszkańca

miasto	Ludność	WSK1(GUS)	WSK2(GUS)	WSK3(GUGiK)	WSK4(GUGiK)
Gdańsk (1)	29226	37,9	15,6	64,3	56,8
Łódź - miasto (4)	14840	43,2	18,8	217,7	131,4
Radziejewo (1)	15456	121,6	41,0	1151,0	1135,5
Wrocław (1)	23565	27,3	5,1	1004,9	998,9
Warszawa (1)	47602	35,6	12,3	344,1	342,6
Bydgoszcz (1)	50292	46,4	9,1	312,4	307,8
Łódź (3)	20028	35,7	5,4	15650,1	14807,3
Łódź (1)	35443	38,4	14,7	173,2	169,3
Łódź (1)	93206	57,2	11,8	104,0	101,1
Łódź (1)	38950	66,5	25,3	65,0	38,8
Łódź (1)	48327	28,0	9,9	94,4	90,8
Łódź (1)	60573	50,1	20,0	65,4	51,3
Łódź (1)	461489	63,1	16,8	187,9	159,9
Łódź (1)	247820	45,1	9,9	288,5	273,5
Łódź (1)	37654	120,8	30,3	256,3	255,5
Łódź (1)	40056	57,5	20,4	60,4	58,7
Łódź (1)	23738	37,1	14,1	138,2	105,3

- ▶ Wskaźniki dotyczące zieleni, w zależności od sposobu ich konstrukcji mogą dawać skrajnie różne wartości...
- ▶ Używanie wszelkich „gotowych” wskaźników dotyczących zieleni (GUS) może dawać bardzo złudny obraz rzeczywistości
- ▶ Obliczenie wskaźników na podstawie dostępnych danych GUS czy GUGiK, bez analizy charakteru poszczególnych użytków, znajomości ich specyfiki i rozmieszczenia w przestrzeni – również nie daje właściwej informacji na temat zieleni w granicach miasta

- ▶ Silnie zróżnicowane wartości wskaźników – dają pole do przeróżnej interpretacji – w zależności od przyjętych wskaźników można uzyskać nawet całkowicie odmienne wnioski.
- ▶ Adekwatnie do tego zróżnicowane i niewłaściwe mogą być formułowane cele strategiczne (Programy ochrony środowiska, Strategie rozwoju, SUIKZP– MPZP), odnoszące się do zapotrzebowania na zieleń i jej projektowania
- ▶ Wysoki udział lasów w granicach miast jest wykorzystywany przez lokalne samorządy do prowadzenia złej polityki przestrzennej – konsekwencją są konflikty przestrzenne

KONSEKWENCJE

Rozwiązania:

- ▶ Wskaźnik GUS – mimo wszystko przydatny ze względu na jednolitą metodykę (możliwości porównań) i uwzględnienie powierzchni mających najistotniejsze znaczenie dla jakości życia mieszkańców „wnętrza” miast
- ▶ Wykorzystanie innych wskaźników (dane GUS i GUGiK), połączone z analizą stanu zieleni i charakteru użytków oraz ich zróżnicowaniem w przestrzeni (także analiza dostępności i walorów pod kątem wpływu na jakość życia mieszkańców)

ROZWIĄZANIA

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

